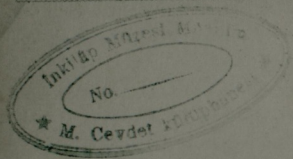

۲ مایس ۱۹۱۸

صافی : ۴۲

ایکڑھی جلا۔

تکی محبوسہ

تاج الوقوعا!*) سب نکيتي و خدمت و مرثي
« خلاصه وجه آتی اوزره » تصور ايديور :

باله جي ڪٽم ضميره قادر اولاد پندتن صدارت
قامقاي شيد علي پاشا عليهنده تفوهاته باشلاش .
علي پاشاده فرستن اسغاده ايدهدڪ ذات شاهانه ،
صدراعظمي عليهنده دورلو دوتلو شڪيتده بولونش .
بومقريات تنيجه سنده باله جي عزل اولوغش ، علي
پاشا افتداره پك ايلري ڪيتكه برابر قريم خانيده
سوق افعال ايله باله جيڪ عليهنده سوينمش .
زاولاينك ڪنخدای و مڪونجييسي اعدام اولوغش .
ڪنديسي ايسه منقاي اولان لينيده - قتل فرماني
عمله وارمادن - وفات ايتشد . مشاراليه جهلادن
دڪل ايدي : فن موسيقي و ڪتابت و علم و معرفنده
بهره دار اولغله شيرتشار ايدي .

طن اولوئور ، كه چار پتو سناتويه خطاباً يازديني
مكتوب ايله ڪنديسي ايجون دوشه يكي ورطه دن
قورتولوش اولاديني دوشونوره ڪنديسه خلف
اتخاني ناصل درپيش مطالعه ايتش ايسه . سفيرلينك
اشعاراتي و قريبنزينك خطارات و ارشادات اوزهرينه
عنائيلريك صلح تالباري خبرلندن جبارت آلاقي ،
پويوك پويوك هديه لاله .. اولهجه ، طالع تجريسي
قييلندن تشبثات معاويه به جرأت ياب اولشد .

چارڪ شافيرفوفه توديع اينديكي وظيفه اوزرينه
قرارشد بريلان صلح شرائط اساسيه ي مهم ايدي :
موسقوف چاري (قرالي) ، آزاق قلعه سني
طوباري و مهمانيه - اعاده ايديبوري . يكي ياديديني
قلعه لرك هيسي يقييوري . قريم خانيه لهستانه تابع
اولان قازقازله مداخله دن واز ڪيوري . ايسوه
فرانك مملڪته عودت ايتشمه مانع اولابوري .
استانبولده اقرا ايلچي اولوغدورمايجني تعهد
ايديبوري . عثماني اسيرلري ڪري ڪوندريبوري .
چار پتو ، اصرار ايديله يدي ، دهآ آغير
شرافطه ده موقت ايديجدي . ڪنديني فورنامي
ايجون هردها ڪارلني اختيار ايدججه . متباقي قولنرينك
تسليمه بيله راضي اولاجندي .

قط عثماني اوردو ڪاهي ، صدراعظمي ، واوردو
ارڪاني ، روسلر نه قدر صيقديمش اولهقارني .
نه قدر تهنڪله ي پر موقعه بولونديش تاآ ڪلايا
ماشار : شرائط واقعيه عين نعمت پيادلره چارڪ
- عسڪرله برلڪده - مملڪته دونه سده موقت
ايله شلدر . [**]

[*] معارف ناظر اسبق متوف مصطلق باشاڪ
اثری - اوچنچي جلدده - ص : ۲۱-۲۲ .

[**] مصطلق پاشا مرحوم . (جلد ۳ - ص : ۲۱)
اوليه اوليه موداعته قنده قله گلي تڪلفات و محاربات
عظيمه ي موجب اولور دنيا لرك زبون شڪ و اديسه
ايرادي عنان اولندي « ديور » كه آرو ايديني
موسقوف هزيت ڪليه سنك مشكل اولدينه دلالت ايدر .

واقعا دهشتني بر محاريه اوزرينه - جفالفلم -
تڪليف اولونان صلح رد ايتك پويوك بر مسلولتي
درعهده ايله ڪندي . پو - ڪورونديكي ڪي - قولاي
بر ايش ده ڪليدي . اوليه مقام و موقعه بولونانلر
ايجون چوق تامل و ملاحظه شلدر . باخصوص
بزمن اوزمان غايه من آزاق آلت . دشمن موسقوف
پوسوقلاق ايدى . بوايسه بلغا مبلغ حاصل اولش
ايدى .

پونك اوتهي يوق ايدى . ذاتاً اوتهي ڪورمڪ
هرقوله ميسري يا؟ حركت ادهاميه ايجون مانعربيله
ظهور ايتشمه اوله ظفرله هزيتك توأم اولديني .
او ائشاده روسلره توجه ايدن اديارلڪ اقباله منقلب
اولقي احوال بولونديني نظر دقتدن ايتريماق لازم
ڪلريدي . صلح التزام ايدنه ر بويه دوشونشدر .
خان ايله قراڪ طلب و اصرارلري بوتون بوتون باشقا
شي ايدى . دهمه پاشي ، پتو اسير اولهقندن صورڪا ،
ديله يكي ڪي ئوچني آلاچدي . دولت ڪراي خانده
موسقوا حڪومتي ڪا ڪان جزيه ڪذار ايدججه .
پونرك ديديني اولادي .

م . خ . ه

اجتماعيات تاريخي

قارل مارڪس

سوسياليسٽرڪ آغزنده اسمي ڪچوق دولاشان
استادلردي برى قارل مارڪس (Karl Marx) در .
پو پويوك اقتصادي نلڪ آلتاينده اولهيني قدر بوتون
جهانك سوسياليزم جريانلر نهقوتني تاثيرلري ڪورولشدر .
پوكون اولهده بريده غره ايدان جاهل منجه بيله (قارل
مارڪس) نامي خاطرلار . پويشتر سب هرج سب سز
قارل مارڪس ڪا ائري اولاماز وچوئكه Das Kapital
« سرمايه » نامنده ڪي ڪتاي عمله لڪ ، خلق ڪلايه بيله جيڪي
شيرلردي دڪلدر . پو ڪتاب برياضيات ڪتاي قدر يوان ،
پوروچي در : خصوصي و لزومي معلوماتي اوليانلر ايجون
آڪادمسي رياضياتدن ده ڪوجدر . قارل مارڪس
بوتون ڪلهلري هر زمانك معنارلردين باشقه معنارده
قولالير . پر طاق تريفار ، هر صيرلر اوزرينه درلو
درلو تحليللره بوتون پيسٽم قرار . اسڪي دورڪ
بوتون اقتصاد پوننده ڪوروني بوتعلي اصول هوسي
قارل مارڪس ڪ ائرنده عادتاً افراطه وارمشدن .

قارل مارڪس ي پو ڪوئي سوسياليزم جريانلرينك
باشنده ڪوسٽرني شي بن المل عمله تشڪيلاتي ، (ائتر
ناسيونال) ي تاسيس ايتسي در . ڪنديسك نه يازارينده
نمسلڪ جيتنده اختلافيڪ ايتري ڪورولمه م .
ڪتابلريني صرف علمي برتني ائري ادعاسيله اورتايه
آتش ، حياتي ، فورطه ي رقاچ جاده مستشالو اوزره -
تجر سعييله ، سوديكي مسالهلري تدقيق ايدهرڪ آسوده
ومتواضع برطرزده ڪيچر مشدر .

۱۸۱۸ سنه سنده (ترموده) دوشمشدر . باباي

اصلاً موسويدي . قارل پون دارالفنوننده اولاي بر
صورتده حقوق تحصيل ايتش ، ڪنديسه تڪليف
ايدبلن دولت مأموريتلريني رد ايدهرڪ اقتصاديائي
وياخالصه اجتماعي مسئلهلري تدقيقه ڪوتجولشدر . قمرط
قكرزندن دولاي روسيا حڪومته خنده تعقيات
يايدلديندن پارسه انجا ايتشد . اوراده ديكر بر
رفيله « آلمان فرانسه سالنامه سي » في وهاتري هايته
ايله برلڪده (vorwärts ايلري) غرتهي نشر
ايتشد . ۱۸۸۴ سنه فرانسه دن ۱۸۵۸ سنه بروڪسل
ندنه طرد ايدبلهرڪ تڪرار آلمانيه ڪلدي ؛ اوراده
مارت اختلافندن حاصل اولان حريتندن استفاده
ايدهرڪ (وولف) ايله برلڪندن برخته نشرينه
پوروژووازي عليهنده بولونغه باشلادي . خنده
تڪرار تعقيات باشلاديدندن لوندره قاجدي .
۱۸۸۵ سنه سي اوراده وفات ايتدي .

۱۸۸۷ سنه عموم آلمان ولوندره قومونستاري
نامنه يازديني بريسانده ده پوكون بيله آوروپا سوسيا -
ليسٽرلي اداره ايدن ايڪي اسماني اورتايه قيتشد ؛
اولا ، عمله لڪ سرمايه دارلره قارشي مجادله ي سقيقت
هربرده بر اولديندن - ملت فرقلرينك فوئدهد ؛
ثانياً ، عمله طاقتي سرمايه دارلرك اسرارندن قورتوله
بيديك ايجون سياسي حقوق ائله ايتكه چالشيدلر .
پواسارلرك تنيجه سي اولهق مارڪس (ائتر ناسيونال) ي
تشكيل ايتش و عمرينك صوكنه قدر پو تشڪيلات
ايله اوغراشمشدن . مارڪس قمل و عملي حياتي تدقيق
ايتك دوشريندوغري به (ائتر ناسيونال) ڪنارنيجه ني
يازمقدر . پوني باشقه بر مقاله به موضوع ياياجنر . بوراده
يالڪر مارڪس فڪرلريني خلاصه ايتك فڪرنديز .
قارل مارڪس پك آريازمشدن . اقتصادي (پرودن) ه
جواب اولهق يازديني « فلسفه لڪ سفتاي ، سفاكت
فلسفه سي » نامنده ڪ رسالهد معاده باشليجه ائري اولان
Das Kapital « سرمايه » واردر . ۱۸۶۷ سنه سي
نشر ايدلشدر . [۱]

مارڪس پو ۸۳۰ صفحه لڪ متي يالڪر برشي
ايات ايجون يازمش ڪي در : سرمايه برساخه ڪارلني
تنيجه سي اولهق الله ايدلير . ايتريك تنيجه سنده
« ملڪ » خرسنقلدر « ديور » فابريته صاحبلي ، ماليون
عليه ائراسير ايتديني وغيظلي برسان قولالرساده
هيچ بر زمان فردله قارشي حدت ڪوسٽيوري ؛
مارڪسك تنقيد ايتديكي ، ايتام ايتديكي شي فردلر دڪل ،
سيستاردر . ايتريك مقدمه سنده يازديني ڪي : تشخصارڪ
مداخله سي ، اقتصادي نوعلري تشخيص ايتدڪلري
مهربندهد ؛ ۲م نقطه نظرمه ڪوره جهيتك اقتصادي
تڪميل طبيعتك پوروپوشيله تاريخيه تشخيص ايديله بيلير .
بنائعليه بوتقطه نظر ، اجاعاً برخلوقندن باشقه برشي
اوليان فردلري پو اقتصادي متاسينلرندن ، هر نه قدر
اوزافلاشمعه غرت ايتسه لوده . مسؤل طوتان .

J. Royl [۲] طرفندن (۱۸۷۵) زده فرانسه جي
ترجه ايدلش وولادت مارڪس طرفندن تصحيح
و اتام ايدلشدر . روسيه ده ترجمه ايدلشدر .

مساعي مدت‌نك مادي‌شمه‌ستند عبارت‌ند. «سرمایه»، حد‌اندازه‌چانه‌سزدر؛ اولو بر سى‌در. آنچه جاني سمي اّمه‌امّه‌چانه‌لایر و نه‌قدر فضله‌ام‌سه‌اوقدر چوق ياشار اوقدر قوتله شيشر...

مارقس‌ك كتابى اوقوندينى زمان ذهن، قوتلى بر منطلق‌چليك‌تاللى ارسندى شيشير، قانير، چونكه اساس اولدى قبول ايندكن سوكره نقطه‌حركت حركت اتحاد اينديكى قاعده‌لى اسكى «علم ثروت» ك الكوپوك‌سيارى طرفندن اورتابه آيتيش اوززمان‌چان هر كسجه قبول ايديش دستور لدر. مولواى، تاريخه، اقتصاد ديانه‌وقوفى ده‌اداعارنى تايدايچون برچوق مثالرو الاغنه مساعدر، انسان هرات، انكتره‌ك پالشتو اولاق تارلندن، ساي وراى تارلندن آتش ايرلاق مثالرو قارشى قارشى به‌كلور: فقط مسئله‌لرك‌اسانه نفوذ ايده‌م‌شدر، اولو احركت نقطه‌لى غايت ضعيفدر. بومقدماك ماهيتى بردعه تدقيق ايده‌لكن سوكره اولك اطرافنده قورولان ايجه منطق اسكلرلى كنديك‌لكندي قيقوليور. فقط سبت، رقادرو، باستيا كى عاللى طرفندن نشر ايندر ايتى قيت نظريه‌ى قبول ايدينجه بونرك‌منطقى تزييه‌لندن قورولنده قابل دكلدر، حايلوكه قيت نظريه‌ى بوكون شكلى بوسيونوه دكيشدر مشدر. قيتى سى‌ايه اولچيك كيسه‌نك خالطرندي كچيز، بر رسامك اوقاف بر تزييه ايچون برقاچ ساعنده ياپورديكى بر لوكنه قيتى ايله براو، بر اولو بويان علمك‌سايه‌سبتى تيجاستى مقابله‌ايده سى‌مدتى اولچلجك اولورسه‌يك دوغر حسابار اله اغش اولماز. مثالر آرزو ايده‌لديكى قدر تزييه ايده‌يلير. قيت، اجتاى بر تقدير تزييه‌سى‌در. بناء‌عليه اشياك قيتى، اوشيايه معين برزمانده ومعين برده عطفك ايدين اعجيند چقاچ. قيت زمانه و مكانه كوره كورد ايذر. هيچ بر سى عضولى اوليان بعضى اشيا واردركوچوميك‌ك ووردوك عطفك‌اينديكى تقدير سايه‌سندنه پك بويوك قيتلى حاضرد. هر حالده «وسطى سى‌مدتى» نك هيچ علمى برقيتى اولداني ايچون بواساس اوزريه قورولان بويوك اقتصاد باسنك‌ده چوروك اولوى طبيعى‌در. فقط بويوك اسملر اكرسه‌نك كزلنه وردى تقيدى غير قابل كى كورون اقتصاد قاعده‌لى اطرافنده اورولى بومنتلق آغى، علمه‌اجتاى سالورننده، سوساليست شغلارنده بلاغله، حرازه اورتابه آيله آيتيه‌بويوك كلرلى سارشم، معدور وسيلل علمه ذهلىرى قوتله قاورامشدر. فرانسه‌ده ميونلق عطفك‌علمى زهره‌لىن خطيلر جيتيك بوكونيك طرظى بقاوتورله تماماً سايعار لهنه چورميك وعد ايدييورلر؛ آلتايدده كوندن كونه چوغلان سوساليستلر بويوك استادك نظريه‌لى پيشنده قوشيور؛ نهايت بوكون بومجرد غريبه‌لرله اداره ايديك‌استه‌نيور. (قارل ماركس) ك تاثير بوسورتله پك بويوك اولوش، فقط (استرناسيونال) علمه سندنقايى جهان حريته اميد ايدين شيلرى بايغه موقف اولامامشدر.

نجم الدين صاده

اختراعى، ايجادلى، ماكنه‌لرك فائزقارلرك تكملى ده‌افضلّه‌فائده‌حصوله كيتريور، فقط قيتلرك عددى زياده‌لشدره‌ميور. (باستيا) دعبنى فكردو بولونمشدى. او حالده سرمايه نصل دوغيور؛ ماركسه كوره سرمايه‌نى وجوده كيتيرن «نه‌اقتصاد، نه‌مبادله‌در. بونرك بوش فكر لدر. سرمايه‌دار اولق‌ايسته‌ن ادم ياره‌لرلى آلوق پياسمه‌چيتار. ماكنه‌لر، آلار، ابتدائى مواد صابن آلير. سوكره بونلرلى پشتيك ايچون سى‌قوته (Arbeitskraft)، يعنى قيتك يكانه ميسته احتياج واردر. علملى چاليشدر. آلترلر ماكنه‌لر واسطه‌لى ابتدائى مواد ياپيليش اشيايه تحويل ايتديور. بونلرلى ده‌افضلّه‌ست صابن، صورته‌ده‌اوبويوك قيت «برضله» تنع (pu-value) اله‌ايده‌در. موقت بر زمان ايچون بوميه واشيايه تحول اين، ياره‌م‌اسكى شكليله فقط فضله‌سايه ميانه چقاچ: آرتق سرمايه دوغمشدر. ده‌افضلّه قيت حصوله كيتيرن بوسعيه مقابل سرمايه‌دار، اشيايك استبالرك قيتى و بر مشدر. يعنى علملى چاليشدر مرق ايچون اولوزه، كنديسى، قارىسى وچوچوفايرمق ياشايه بيلمى ايچون الزم اولان شيلرى تدارك ايده‌جك بر ياره ورييور. ماركس ك قاعده‌سى‌ده (رقادرو) نك بوميه قانونه بكزيور.

بونون بوايشدره ثروته‌سفات، آجلله زينت نصل دوغيور؛ آلمان سوساليستى، سرمايه‌بويدوكجه سالفانك‌ده آرتقى سبت‌منطقه‌اشيايه چاليشور، علمه، عالمه‌سى بركون كچيدرمكه ذخيره استحصال ايچون بونون كون چاليشمغه محتاج دكلدر. ماركسه كوره بش، آلنى ساعت كايفدر، بناء‌عليه اكر علمه يالكر كنديسى ايچون چاليشمه، يارى كونده حياتى قانازير، ديكر يارى كوندهده باشقا شيله مشغول اولور، ياخود ده‌افضلّه قانازيردى. فقط مع‌الانف، آلات وادات ايله، يالكر طر بوقرسم ايليناك‌انده‌در. علمه‌بونون كون بونرك حسابيه چاليشور. آلنى ساعنده موجدوتيه لازم اولان شيلرى چقاچيور؛ ماركس بوكا «ضرورى سى» دييور؛ ديكر آلنى ساعندهده «فضله» تنع «حصوله كيتريور ك بوده سرمايه‌دار له‌در. سرمايه‌دار علمه‌نك بونون سى‌قوتى، آلنى ساعناك سيعه‌مقابل وبردكى وكيچينه‌سنة كافى كلن ياره ايله صابن آتش اوليور. بوعيند حصوله كلن هرئى آرتق سرمايه‌دار حسابنده بوسورتله آلنى ساعناك كونده‌للكه اون ايكي ساعناك سى صابن آتش اوليور.

سرمايه‌دار اولان، بر چوق واسطه‌لره كارنى تزييه ايده‌يلير. علمه‌نك عددى چوغلانير. چاليشمه ساعنلرلى تزييه ايده‌ر. ماكنه‌لرك تكمليه علمه‌نك احتياجه عائداسمحصال عطفك‌ايتى تزييه؛ كونك بويوك قسمى سرمايه‌دار له‌نده‌در؛ بونرك تزييه سى اولوق ماكنه‌لر، اصولار تكمل اينديكه سيعك استحصال قوتى آرتاز، بوميه‌نك مقدارى آزارير. سرمايه‌دارلرك عنتى چوغلير. او حالده «خاصه»، «فضله» تنع، «فاض اولسون، ابراده، تنع... شكلزنده اولسون، هرته شكل آلتنده تيلر ايدرسه ايستين، نايه ايده‌شم

تماماً خذف ايند مادي‌چى نظريه‌لرك هر سى اوليور. بونلره كوره بونون خالطره، فردى بونون علمه، جبرى قوتلرك فعاليتى، تمايى تزييه‌سى‌در. ماركسك اعلان اينديكى و اجايج اوقدر بوكون علمى اجتماعيك الهه اينديكى تزييه لرك ارسينده مفرط كورونكلر برار، برقاچ قانون ايله جيتلرك بونون فائزقارلرلى اورتابن قالدردق بزيورنده آلتون دور سعادتلرلى ياشاتق قليبسند اولان اون سكرنجى عصر اختلاجليريه قارشى اى برعكس العمل اولمشدر.

قارل ماركس، نظريه‌لرلى آدم‌اسيت، برقادرو، دوترا سى باستيا كى بويوك اقتصاد بونك بونلرك مروجلريك بولده‌لرلى اساملر اوزريه بنا ايدييور. بونون ثروتى طبيعتدن حصوله كيتيرن قريزوقراطره برعكس العمل اولدى آدم‌اسيت، قيتنه يكانم‌نع اولوق سى‌بو بويور. حقى سعى، قيتناره مشترك اولچو عدايديور. ماركس بو بمقدماي قبول ايندكن سوكره، بوندن، قطفى به منطلقه، سرمايه‌يك برخرسوق ائرى ايلديقى ميانه چقاچيور. مادامك بونون قيت سعيدين كلرور، حصوله كلن ثروت تماماً علمه‌به‌عائد اوليدى؛ واكر ملكك يكانه مشروغ منبى سى ايسه يالكر علمه املاك صاحى اوليدى. بو تزييه واران بونون بو منطق سلسله‌لرلى، رياضى‌لساندين چقاچق خلق‌لسانيله كوروك سوساليست غزلىرى عجب‌لره‌يكه كچيه آلتايدده علمه‌نك خط‌حركت قاعده‌لى حكمنه كچيدىر.

جيتلرك ثروتى اشيا ايله اولچولور. ابتدائى جيتلرده هر فرد كنديسىه لازم اولان اشيايك بالذات حصوله كيتيرير. اوزمان اشيايك قيتى تقابل اينديكى احتياجلاره كوره اولچولور. بوقت اعمال دورنده ايسه اشيايك قيتى مبادله‌دىكى مقسمه كوره تعين ايديليور. بودورده هر فرد مبادله ايچون اشيا احتياجه‌دار؛ بر چوق اشيا وجوده كلير. مبادله ايچون وجوده كلن بواشياك قيتى نه‌ايه اولچولور؛ ماركس (سبت) و رقادرو) كى «سى ايله» جوايى ورييور. ماركسه كوره مبادله اشيايى تيلر ايتش مساعيدن باشقه برشى دكلدر. سيعك واحد قياسيى، زمان و مكانه كورده كيتش سىلى بر ايتش ساعته‌در. فائده بر شيكه قيتلى اولسى، برمسايىكونى عرض ايتشدين ايلرى كليور. هوا، سوكى جانه الكازم اولان شيلرك قيتى بوقدر، چونكه سيعمن اله‌دايدييور.

اشيايك حاز اولدينى قيتلر مقدارى ده «قيمت بارانان جوهر» (ايه‌لى حازى اولدينى سيعك كيتى ايله اولچولور. سيعك مقدارى ده كون وساعت ايله آكارشيلير. فقط بوزمان، لاعلى تعين برمدت دكل، براشيايى وسطى بر مهارت و كشتافله، صنايعك معين حالنده ومعين بر جيتنده وجوده كيتيرمك ايچون صرف الزم اولان وسطى مدت‌در.

مارقس بومقدماين سوكره شونتيجه وارييور: سى نه‌قدر فضله اشيا استحصال ايدرسه ايستين ده‌ا فضله قيت حصوله كيتيرم. مادامك قيتنك منبى مدت اعتباريله اولچولون سى‌در، معين بر زمان طرفنده استحصال ايدين ده‌اجوق اشيا، هيسى برآزاده، ده‌افضلّه قيتى حاز دكلدر. بناء‌عليه علمك بونون